

In de voetstappen van D.G. Van Beuningen

Stadswandeling

De Rotterdamse havenbaron Daniel George van Beuningen (1885-1955) was een van de belangrijkste (haven)ondernemers van Rotterdam van voor de Tweede Wereldoorlog. Vandaag de dag zijn er nog plekken in de Maasstad die aan de persoon Van Beuningen herinneren. We wandelen langs vijf van die historische locaties.

Van Beuningen, 'DG' voor intimi, was een ondernemer en financier die vanaf 1903 tot aan zijn dood in 1955 een onuitwisbaar stempel heeft gedrukt op de ontwikkeling van de Rotterdamse haven, de stad Rotterdam en de plaatselijke cultuur. Er is veel bekend over zijn zakelijke successen en kunstverzameling die hij opbouwde, maar weinig over zijn privéleven.

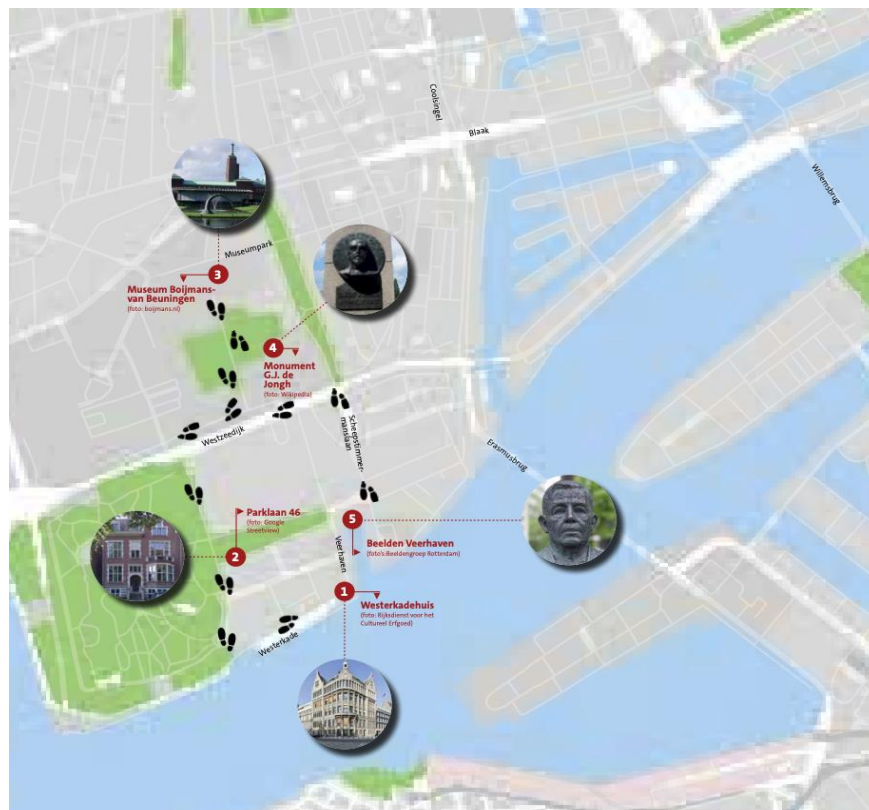
Als telg uit een welgestelde Utrechtse zakenfamilie van tien kinderen was Van Beuningen voorbestemd een vooraanstaande positie in te nemen in de Steenkolen Handelsvereniging (SHV). Daarvan was zijn vader Hendrik Adriaan van Beuningen samen met onder anderen de familie Fentener van Vlissingen grondlegger en grootaandeelhouder. Op 26-jarige leeftijd kreeg DG in 1903 het verzoek om voor het Utrechtse bedrijf een filiaal te openen in Rotterdam.

Van Beuningen bouwde in korte tijd een zeer succesvol havenbedrijf op dat zich in eerste instantie richtte op handel en transport van steenkolen. Hij onderhield daarvoor een uitgebreid netwerk van zakelijke contacten, maar verdiepte zich ook in de maatschappelijke ontwikkelingen en werkomstandigheden van zijn werknemers. DG beloofde zijn medewerkers goed, waardoor hij niet zoals zijn concurrenten met stakingen werd geconfronteerd. In het sociale en culturele leven van Rotterdam was hij een gekend persoon. Publiciteit schuwde hij zeker niet, maar de havenondernemer was toch vooral een man die liever werkte achter de coulissen.

Boompjes

Wat is er van dit rijke zaken- en privéleven nog terug te vinden in het huidige Rotterdam? Van Beuningens eerste kantoor was op de Boompjes, waar hij ook kort een appartement bewoonde 'boven de zaak'. Al snel verhuisde hij naar de Westerstaat 25, waar hij resideerde van 1905 tot 1913. Beide woningen zijn bij het bombardement van 14 mei 1940 verloren gegaan. Toch is het mogelijk om een korte wandeling te maken en een vijftal andere plekken te bezoeken die een belangrijke rol speelden in het leven van de zakenman.

We beginnen de wandeling **op de hoek van de Westerkade en Veerhaven (1)**. In het massieve kantoorgebouw op die hoek heeft DG het grootste deel van zijn zakelijke leven doorgebracht. In 1914 kocht hij hier twee panden, om de plek later als zijn hoofdkantoor te gebruiken. Voor deze unieke locatie aan de Maas kreeg de bekende architect J.P Stock opdracht een imposant pand te bouwen. Het werd een robuust gebouw dat in 1916 werd opgeleverd. Van Beuningens werkkamer was op de tweede verdieping aan de voorzijde van het gebouw, met een opvallend balkon. Daar kon hij alle scheepsbewegingen, inclusief die van de kolenschepen van hemzelf, nauwlettend in de gaten houden. Het kantoor oogt als een bastion en zijn werkkamer is nog grotendeels in originele staat, maar deze is helaas niet voor het publiek toegankelijk.

Fornuis

Als we de weg vervolgen langs de Westerkade en afslaan bij de Kievitslaan, is het niet ver naar Parklaan 46 (2). Dat is de woning die de zakenman in 1914 betrok. Het stond bekend als 'Het huis met de schepen'; een statig maar niet al te opvallend pand. Het was bekend dat het vol hing met schilderijen uit zijn kunstcollectie, die hij vooral in de jaren twintig en dertig opbouwde. Het hing zo vol, dat het verhaal de ronde deed dat het schilderij 'De kleine toren van Babel', een topstuk van de Vlaamse schilder Pieter Bruegel, vanwege ruimtegebrek een plekje kreeg boven het fornuis.

Ruim dertig jaar zou **Parklaan 46** fungeren als de ontmoetingsplaats waar Van Beuningen gasten ontving uit de wereld van muziek en beeldende kunsten. Een bijzonder verhaal is dat op 10 mei 1940 's ochtends vroeg, tijdens de landing van de eerste Duitse parachutisten bij de Maasbruggen en op het vliegveld Waalhaven, Van Beuningen in allerijl besloot om samen met zijn zoon en chauffeur de meest waardevolle schilderijen van de muur te halen en ze snel in veiligheid te brengen in de kluis van het kantoor van SHV op de Westerkade. De afstand is te voet in tien minuten af te leggen, maar de auto reed van half vijf tot negen uur in de ochtend af en aan. Toen dat was gebeurd, heeft Van Beuningen samen met zijn zoon vanaf het torentje van het SHV-gebouw de gevechten en branden aan de overkant van de Maas staan aanschouwen. Van zijn unieke collectie is niets verloren gegaan. Helaas is ook Parklaan 46 niet voor publiek toegankelijk.

We vervolgens onze weg over de Kievitslaan richting Kunsthal (oversteken bij het zebra-pad van EMC). Wie tijd heeft, moet voor het oversteken van de Westzeedijk aan de rechterkant een klein bruggetje overgaan om park Schoonoord te bezoeken. Het park bevat de prachtige tuin die ooit toebehoorde aan de bankiersfamilie Mees en is nu vrij toegankelijk.

Miskoop

Via de Kunsthal loopt u naar de hoofdingang van het **Museum Boijmans van Beuningen (3)**. Het nieuwe depot is een 'eyecatcher'. De havenbaron werd bij het opbouwen van zijn kunstcollectie destijds geholpen door dr. D. Hannema, directeur van Museum Boijmans. Van Beuningens verzameldrang en financiële slagkracht zorgden ervoor dat hij meestal bijzonder succesvol was met aankopen, maar zijn ijver leidde ook tot een opmerkelijk miskoop toen hij door de Nederlandse kunstelite werd verleid het schilderij 'De Emmaüsgangers' te verwerven. Achteraf bleek dat het stuk geschilderd was door de meestervervalser Han van Meegeren. En ook zijn handelswijze rond de Koenigs-collectie was niet onomstreden. Dat deed zijn reputatie geen goed. Hij voelde zich toen in de steek gelaten door al die deskundigen die eerder zo enthousiast over hem waren.

Rond 1941 kwam de zakenman ook in conflict met de andere aandeelhouders van SHV en werd hij gedwongen als directeur een stap terug te zetten in het bedrijf dat hij persoonlijk had opgebouwd. In 1954, vlak voor zijn dood, besloot hij dat de familie het aandeel in SHV beter kon verkopen, omdat het ontbrak aan een goede opvolger.

Na zijn overlijden werd de kunstcollectie door de familie tegen een redelijk prijs verkocht aan de gemeente Rotterdam. Als erkenning voor zijn rol besloot het gemeentebestuur dat het museum Boijmans voortaan ook zijn naam zou dragen: Boijmans van Beuningen. Nergens wordt het publiek nu echter geïnformeerd over de bijzondere rol van Van Beuningen voor het museum.

Veerhaven

We vervolgen de wandeling en gaan terug door het museumpark naar de voet van de Zeedijk. Daar staat het **gedenkteken ter ere van G.J. de Jongh, van 1879 tot 1910 directeur Gemeentewerken Rotterdam (4)**. De Jongh was gemeente-ambtenaar en ook haven- en stadsarchitect met vooruitziende denkbeelden. Van Beuningen was vanuit zijn betrokkenheid bij de haven en stad zeer onder de indruk van de werkzaamheden van De Jongh. De stadsarchitect legde bijvoorbeeld havens aan waardoor de overslag in de haven tussen 1879 en 1910 toenam van 4 miljoen ton (met 4300 schepen) naar 49 miljoen ton (met 9300 schepen) per jaar. Het aantal inwoners steeg in die periode van 150.000 naar 430.000. Zo'n man verdient een gedenkteken, vond DG, waarop hij zijn idee bij het gemeentebestuur onder de aandacht bracht. Zijn betrokkenheid was echter geen garantie op succes. Acht jaar werd er gesteggeld met de gemeente over de locatie en vormgeving. Uiteindelijk doorbrak Van Beuningen zelf de patstelling en trok hij het initiatief naar zich toe: De Jongh kreeg zijn monument. Het is een verborgen plek, maar zeker de moeite waard om te bezoeken.

Ze liggen buiten de route, maar ook het Havenziekenhuis en De Kuip zijn mede aan Van Beuningen te danken. Ofschoon hij niets met voetbal had, maakte hij als president-commissaris de bouw van het voetbalpaleis mogelijk.

We vervolgen de weg richting Westzeedijk, steken deze over en via de Scheepstimmermanslaan lopen we naar de kop van de Veerhaven. Aan de haven staat een **beeldenrij (5)** waarin ook D.G. van Beuningen is opgenomen. Dit beeld is wellicht de meest symbolische manier om Van Beuningen te ontmoeten; een bronzen kop van een man op middelbare leeftijd die vastberadenheid en standvastigheid uitstraalt, met een scherpe blik op de Maas. Er spreekt een zekere distantie uit, maar dichterbij kun je bij de persoon Van Beuningen niet komen. Zijn nalatenschap is gestold in stenen en schilderijen.

De laatste jaren van zijn leven woonde DG buiten Rotterdam op het landgoed Noorderheide in Vierhouten (de Veluwe). Hij is in 1955 in bijzijn van zijn derde vrouw overleden in het Zwitserse Bazel en daar gecremeerd.

Harry Geerlings, havenhoogleraar aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam

